

Kultur- och fritidsnämnden

Yttrande över remiss från kommunstyrelsen - Yttrande över betänkandet Ny museipolitik, SOU 2015:89

Förslag till beslut

Yttrandet godkänns och skickas till kommunstyrelsen för vidare handläggning.

Förslag till kommunfullmäktige

Remissen anses besvarad med kultur- och fritidsnämndens yttrande.

Sammanfattning

Kultur- och fritidsnämnden har tillsammans med Torshälla stads nämnd fått möjlighet att yttra sig över betänkandet om Ny museipolitik SOU 2015:89. Ett samlat yttrande ges av kommunstyrelsen.

Bedömningen i betänkandet är att det behövs en ny inriktning för den statliga museipolitiken. Styrningen vad gäller de principiella utgångspunkterna för museernas verksamhet bör bli tydligare och på samma gång mer övergripande inriktad än idag. Utgångspunkterna för det allmännas stöd till museiverksamheterna måste bli tydligare och institutionerna ges större ansvar och möjlighet att förverkliga sina uppdrag.

Därför föreslår utredningen bl. a en ny museilag där museinstitutionernas fria ställning som kunskapsinstitutioner slås fast. Lagen ska omfatta alla offentligt styrda museer. Museerna ska inte kunna användas i ideologiska syften för att driva en viss politisk agenda eller torgföra en viss historiesyn.

Vidare föreslår utredningen bl. a att en ny myndighet för museer och utställningar inrättas.

Museiverksamheten är en viktig del av kultur- och fritidsnämndens verksamhet och spelar en central roll för både demokratins och Eskilstunas utveckling. Kultur- och fritidsnämnden ställer sig positiv till intentionerna i den föreslagna museilagen. Nämnden vill understryka att det är värdefullt att den nya lagen poängterar museernas ställning som fria kunskapsinstitutioner. Nämnden ser också positivt på bestämmelserna om att utställningar och annan publik verksamhet ska präglas av allsidighet, öppenhet och kvalitet och att denna verksamhet ska vara tillgänglig för alla utifrån användarnas olika förutsättningar. Vi vill ha museer för alla!

Nämnden ställer sig frågande till definitionen av ett museum i lagen och menar att den istället utgå från ICOM:s (International Council of Museums) definition.

Nämnden menar även att bestämmelserna i museilagen om att en huvudman inte får inskränka museernas fria *förmedling* av kunskap och upplevelser även bör omfatta andra delar av museernas verksamhet. Såsom inköp av konst, insamling av föremål, val av ämne för dokumentationer och annan kunskapsinhämtning. Sker inte detta ser vi det som svårt för museerna att verka som "fria kunskapsinstitutioner". Även bestämmelserna om allsidighet, öppenhet, kvalitet och tillgänglighet bör omfatta hela museernas verksamhetsområde.

Nämnden är i grunden positiv till inrättandet av en ny myndighet för museer och utställningar men anser att museibranchen som helhet skulle må bra om det i likhet med förhållandena inom arkiv- och biblioteksväsendet inrättas en myndighet som har uppsikt och utvecklingsansvar över hela museiområdet.

Ärendebeskrivning

Kultur- och fritidsnämnden har tillsammans med Torshälla stads nämnd fått möjlighet att yttra sig över betänkandet om Ny museipolitik SOU 2015:89. Ett samlat yttrande ges av kommunstyrelsen.

Regeringen förordnade i januari 2014 Clas-Uno Frykholm som särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av de statliga museernas uppdrag, myndighets- och institutionsstruktur och regeringens styrning över dem. Utredningen innehåller utöver förslag kring detta en beskrivning av de statliga museernas historia, museipolitikens utveckling och viktigare trender som kan förväntas få betydelse framöver.

Utredningens bedömning är att det behövs en ny inriktning för den statliga museipolitiken. Museerna har utvecklat sina verksamheter och kontinuerligt förhållit sig till samhällsutvecklingen. Ett problem med den museipolitik som förts är att den består av storskaliga, organisatoriskt inriktade åtgärder i kombination med en detaljstyrning som ibland har varit svår att få ihop med

hur museerna fungerar. För att komma tillrätta med detta föreslår utredningen en ny museipolisk inriktning där styrningen blir tydligare vad gäller de principiella utgångspunkterna för museernas verksamhet och på samma gång mer övergripande inriktad än idag. Utgångspunkterna för det allmännas stöd till museiverksamheterna måste bli tydligare och institutionerna ges större ansvar och möjlighet att förverkliga sina uppdrag.

Utredningens förslag innebär kortfattat:

- En ny museilag införs där museernas självständiga ställning som kunskapsinstitutioner slås fast och att de ges ett tydligare mandat och ansvar att utveckla sina verksamheter. Museerna ska stå fria från hindrande åtgärder som av ideologiska eller andra skäl syftar till att inskränka verksamheten. Utan hinder ska museerna kritiskt kunna granska samhället och lyfta fram kunskap som är av betydelse i dagens samhälle. Museerna ska inte kunna användas i ideologiska syften för att driva en viss politisk agenda eller torgföra en politiserad historiesyn. I lagen förslås därför att ett museums huvudman inte får vidta åtgärder som syftar till att inskränka museets fria förmedling av kunskap och upplevelser. Bestämmelsen hindrar inte att museerna ges olika uppdrag och inriktningar, men inom ramen för sina uppdrag står det museerna fritt att utforma verksamheten.
- Museilagen ska omfatta alla offentligt styrda museer. I förslaget till museilag sägs att de allmänna museernas ändamål ska vara att bidra till det demokratiska samhället genom publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och en aktiv förvaltning av sina samlingar.
- Lagen säger även att utställningar och annan publik verksamhet ska präglas av allsidighet, öppenhet och kvalitet och vara tillgänglig för alla och anpassad till användarnas olika förutsättningar. Museerna ska därtill ha hög kompetens inom sina ämnesområden och förmå att belysa sina ämnesområden ur olika perspektiv. Vidare ska de aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamheternas mål och samverka med andra museer genom att t ex ställa föremål ur samlingarna till förfogande.
- En ny myndighet för museer och utställningar inrättas för att främja museiverksamhet av hög kvalitet i hela landet. Den nya myndigheten finansieras bl. a genom att Riksutställningar avvecklas.
- Kvalitetssäkring genom kollegial granskning införs.
- Översyn av instruktioner och styrdokument till följd av museilagen.
- Nytt statsbidrag för nyskapande samverkansprojekt inom museisekteron införs.
- De statliga museerna ska ges bättre möjligheter att använda intäkter från utställningssatsningar o dyl. i verksamheten.

Kostnader för kommunen

Förslaget till museilag innebär bl. a att det stadfästs i lagen att museerna ska ha hög kompetens inom sina ämnesområdet. Att så är fallet på de museer som Eskilstuna kommun driver idag (Ebelingmuseet, Eskilstuna

konstmuseum och Eskilstuna stadsmuseum) är ingen tvekan. Även om bestämmelsen är svårtolkad torde den inte innebära några extra kostnader för kommunen i dagsläget. Bestämmelsen kan dock vara svår för ett litet museum att leva upp till.

§ 15 i museilagen säger att kommuner avgiftsfritt ska låna ut föremål ur sina samlingar till ett museum utanför kommungränsen. Under förutsättning att det museum som lånar föremålet eller konstverket står för transport, försäkring etc. i samband med lånet innebär detta inte några kostnader för kommunen.

Inskränkning i det kommunala självstyret

Förslaget om en museilag påverkar det kommunala självstyret bl. a genom att en särskild bestämmelse (§ 5) införs där det sägs att en huvudman för ett museum inte får inskränka museet fria förmedling av kunskap och upplevelser. Syftet är enligt utredningen bl. a att förhindra kommunala beslutsfattare att bestämma om t ex vilken konst som får visas på ett konstmuseum eller vilken historiesyn som ska präglade ett kulturhistoriskt museum.

I likhet med bibliotekslagen är lagen tänkt att fungera som riktninggivare och inspiration. Några sanktionsmöjligheter finns inte knutna till lagen.

Yttrande

Museiverksamheten är en viktig del av kultur- och fritidsnämndens verksamhet och spelar en central roll för både demokratins och Eskilstunas utveckling. Kultur- och fritidsnämnden ställer sig positiv till intentionerna i den föreslagna museilagen och att den även inkluderar kommunala museer. Nämnden vill understryka att det är värdefullt att den nya lagen poängterar museernas ställning som fria kunskapsinstitutioner som kritiskt granskar samhället och lyfter fram kunskap som är av betydelse för samhället. Nämnden ser också positivt på bestämmelserna om att utställningar och annan publik verksamhet ska präglas av allsidighet, öppenhet och kvalitet och att denna verksamhet ska vara tillgänglig för alla utifrån användarnas olika förutsättningar. Vi vill ha museer för alla!

Nämnden ställer sig dock frågande till definitionen av ett museum i museilagens andra paragraf. Där sägs att ett museum i denna lag är en institution som bedriver utställningsverksamhet och är öppen för allmänheten. Det är en betydligt vidare definition än den gängse som understrycker att museer också samlar in, bevarar och undersöker. Motivet till en vid definition är att lagen också ska omfatta offentligt drivna konsthallar och liknande. Då lagens definition, även om den bara är en beskrivning av vilka som lagen omfattar, med all sannolikhet blir normgivande förordar vi en definition av museer som utgår från ICOM:s (International Council of Museums) definition med ett tillägg att lagen även

omfattar konsthallar och motsvarande som drivs av det allmänna. ICOM:s definition av ett museum lyder:

Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som tjänar samhället och dess utveckling, som är öppen för allmänheten, som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut – i studiesyfte, för utbildning och förnöjelse materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld.

Nämnden menar vidare att bestämmelserna i museilagens § 5 om att en huvudman inte får inskränka museernas fria *förmedling* av kunskap och upplevelser även bör omfatta andra delar av museernas verksamhet. Såsom inköp av konst, insamling av föremål, val av ämne för dokumentationer och annan kunskapsinhämtning. Sker inte detta ser vi det som svårt för museerna att verka som ”fria kunskapsinstitutioner”.

Även bestämmelserna i § 6 och 7 om allsidighet, öppenhet, kvalitet och tillgänglighet bör omfatta hela museernas verksamhetsområde: ”publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och en aktiv förvaltning av sina samlingar” (§ 3).

Nämnden är i grunden positiv till inrättandet av en ny myndighet för museer och utställningar men anser att museibranchen som helhet skulle må bra om förslaget togs ett steg längre. Det vill säga att det i likhet med förhållandena inom arkiv- och biblioteksväsendet inrättas en myndighet som har uppsikt och utvecklingsansvar över hela museiområdet (jfr Kungliga bibliotekets och Riksarkivets uppdrag).

KULTUR- OCH FRITIDSFÖRVALTNINGEN

Eva Königsson
Förvaltningschef

Nils Mossberg
Avdelningschef Arkiv och museer